

כו. א. בכור הנוטל פי שנים — האם זכאי בקרקע כפולה במקום אחד, או יכולין לדחותו ליטול שתי קרקעות במקומות נפרדים? וכיצד הדין ביבם הקם תחת אחיו לנחלה?
ב. כשבאים לחלק שדה שנפלה בירושה, ויש לאחד מן הירושים שדה סמוכה לאחת מן השדות — האם יכול לתבוע לקבל את חלקו באותה שדה הסמוכה לשדהו, במקרים דלהלן: —
שדה בית הבעל; שדה בית השלחין ולכל שדה יש יאור נפרד; שדה בית השלחין, ויאור משותף לכולם.
א. נותנים לבכור קרקע אחת גדולה ולא שתיים נפרדות. ונלמד הדבר מדרשת הכתוב. עתוס'. (וי"א דוקא כשהחלקים שוים. וכן כשאין לפשוט שדה סמוכה על מיצר השדה הנידונית. פוסקים קעד, ב).
וביבם — אמר אביי שדינו כבכור, ורבא חלק, שאין דין חלוקתו כחלוקת הבכור, אלא יטול חלקו וחלק אחיו כפי אשר יעלה בגורל, לפי שבא מכח אחר.
ב. בשדה בית הבעל נחלקו רבה ורב יוסף, אם כופין אותם לחלוק (מתקנת חכמים. תוס'), כדי שיהו לו שדות סמוכות, או שמא יכולים לטעון לחלוק כל שדה לשנים, כי פעמים שאחת מתברכת יותר מן השניה.
וכן בשדה בית השלחין עם שני יאורים, נחלקו, שמא יכולים לטעון לחלק כל שדה ושדה, כי אפשר שאחד מן היאורים יתייבש והאחר יישאר. ואולם אם יש יאור אחד אמר רב יוסף (דלא כאביי) שאין כאן טענה, ויכול לכפותם, שהרי אם ייבש היאור — ייבש לכולם. כן פירוש הסוגיא לפירש"י.
ובעלי התוס' חלקו על כך, שאף בשדות בית השלחין ניתן לטעון שפעמים זו מתברכת וזו לוקה, ופרשו לענין אופן חלוקת הקרקעות, אם מחלקים כל שדה לכל אחד מן הירושים, או כל אחד נוטל שדה אחת. (ונחלקו הפוסקים על מסקנת ההלכה — ע' חו"מ קעד, א).

דף יג

כז. א. נכס משותף שאין בו כדי חלוקה — האם יכול לומר אחד מן השותפים: או קנה אתה את חלקי או אני אקנה את חלקך, שאיני רוצה להשאיר בשותפות?
ב. שני נכסים משותפים, שכל אחד משמש לדבר אחר, ואחד מהם יפה מן השני — האם יכול שותף אחד לומר לחברו: טול אתה את היפה ואני את הגרוע, ושלם לי את העודף, או להפך, אטול אני את היפה ואשלם לך את העודף?
א. נחלקו רב יהודה ורב נחמן בדבר, והסיק אמימר שהלכה כרב יהודה שיכול לומר לו כן — 'אית דינא דגוד או אגוד'. (וכן הלכה. חו"מ קעא, ו). ובלבד שיש באפשרותו של זה המציע, לקנות, אבל אם אין לו דמים לקנות, אינו יכול לכפות את השני.
(ואי אפשר לומר 'גוד או אגוד' בפחות משוויו, שאם כן, לעולם ידחוק העשיר את העני שאין לו מה לשלם, למכור את שלו בפחות משוויו. הרמ"ה, מובא בב"י וברמ"א. ואם מעלה בדמים יקרים הרבה יותר משוויו — מח' ר"י וריצב"א).
ב. אינו יכול לומר כן, לפי שלשניהם יש צורך בשני הנכסים, ויכול הלה לומר, חפץ אני בשניהם. (אלא אם יאמר לו 'גוד או אגוד' על שניהם, וכנ"ל).

דפים יג – יד

כח. א. האם מותר לדבק תורה עם ג"ך בכרך אחד?

ב. כמה רווח צריך להניח בין הספרים, בתורה ובנביאים?
ג. אלו הלכות נוספות בצורת הספר, ובהנהגה עמו, נאמרו בסוגיא?

א. נחלקו תנאים אם מותר הדבר, ויש דעה נוספת שכל ספר מספרי הנביאים והכתובים צריך להיות נפרד בכרך לעצמו.

(להלכה – מותר לדבק תורה עם נ"ך, אלא שאין קורין בספר כזה בציבור. ונחלקו הדעות בין הפוסקים אם יש לו קדושת 'ספר תורה' או הרי זה כחומש בעלמא, ש'כל יתר – כחסר דמי'. וע"ע באור שמח – ס"ת ז, טז; ב'לקט שיחות מוסר' לגרי"א שר. ח"ב עמ' תפט).

ב. בתורה – ארבעה שיטין בין ספר לספר. בנביא – שלשה. וכן בין כל נביא לנביא ב'תרי עשר'. (ונחלקו שיטות הראשונים אם מותר לו לסיים ספר בתורה בסוף העמוד, ולהתחיל הספר החדש בעמוד הבא, אפילו אם מניח שם ד' שיטין פנויות, אבל בנביאים מותר. וגם בזה נחלקו אם צריך להשאיר שורות פנויות באופן כזה. ערש"י ותוס').

ג. ספר תורה עושה לו שני עמודים, ומשאיר קלף חלק כדי לגול על העמוד. (ועוד שתי אצבעות. רמב"ם. כשיעור שבין דף לדף. הגר"א). ושאר ספרים שיש להם עמוד אחד, מניח חלק בראשו כדי לגול על העמוד ובסופו כדי הקף על כולו. (כן הגרסא שלפנינו וכפירש"י, שהעמוד נמצא בתחילת הספר, וגוללו לסופו. ור"י גרס להפך, שנגלל מסופו לתחילתו, ולכן בתחילתו מניח חלק כדי הקף כולו, ובסוף כדי הקף העמוד. ולרשב"א (בתוס') נראה, שבתנ"ך בכרך אחד עושה כמוש"כ רש"י, שתהא התורה במרכז והנ"ך מקיפים אותה ולא להפך).

ספר תורה צריך שיהא ארכו כמדת הקפו. (ושיטת התוס' והרא"ש (והובא ברמ"א יו"ד ערב, א) שהעמוד (האחד. ט"ז. וצ"ע מלשון תוס' ורא"ש) בכלל שיעור ההקף. ודעת הרמב"ם שהקף הספר אינו כולל את העמוד. עש"ך ופ"ת). (כתב הרמב"ם, ששיעורים הללו אינם אלא למצוה ולא לפסול. וע' שו"ת רשב"ש שכא). אין חולקין – לצורך חלוקת השותפין (עתוס') – את הספר שבכרך אחד לכמה חלקים, שבזיון הוא לספר. (אבל אדם אחד חותך נ"ך להפרדת הספרים. עפ"י תוס').

כט. א. מהן מידותיו (חללו, ועובי כתליו) של ארון שעשה משה?

ב. מה היה מונח בתוך הארון ולצידו?

ג. מהן מידותיהן של לוחות הברית שהוריד משה?

ד. מהו 'ספר עזרה' וכיצד צורתו ומידותיו?

א. מפורש בכתוב: אמתים וחצי ארכו, אמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו. לר' מאיר – באמה (בינונית) בת ששה טפחים הכתוב מדבר. ולר' יהודה – בת חמשה טפחים.

עובי כתליו – לר' מאיר חצי פטור לכל צלע ולר' יהודה – רבע טפח. (רש"י. ולר"ת – ששית הטפח).

(מדות הארון, אם היו שחקות או עצבות – ע' מנ"ח צה; אג"מ יו"ד ח"א קז).

ב. לוחות ושברי לוחות מונחין בארון. (הלוחות הונחו זה לצד זה, ושברי הלוחות – תחתיהם. וי"א שרוחב הלוחות היה ג' טפחים, והיו שברי לוחות מונחים לצד הלוחות. תוס' מנחות עפ"י הירושלמי. ויש דעה שהיו הלוחות מונחות על צדן. במדב"ר – ע' מהרש"א). ועוד אמרו, ש'השם וכל כינויו מונחין בארון'.

לר"מ – ספר תורה שכתב משה גם הוא היה מונח בתוכו (מושכב), לצד הלוחות, ארכו לרוחב הארון. ולר' יהודה, היה מונח בצידו. מתחילה היה על דף שהוציאו מהארון, ואח"כ היה על הארגו ששגרו פלשתים דורון לאלקי ישראל.

- לר' יהודה – עמודי כסף שעשה שלמה שוכבין (רש"י. וע' רש"ש) בארון, משני צדי הלוחות, ולר' מאיר – היו העמודים מחוץ לארון. (כל זה אמור בבית עולמים ולא במשכן – עתוס' עירובין סג:)
- ג. כל לוח היה ששה על ששה טפחים ועוביו שלשה. (ויש דעות שהיה רחבם שלשה טפחים – עתוס' מנחות בשם הירושלמי.)
- ד. 'ספר עזרה' הוא ספר שכתב משה, ובו קורין בעזרה ב'הקהל' (וביום הכיפורים – רש"י. ועתוס' ורש"ש ועוד). ואין לו אלא עמוד אחד, והיה נגלל לתחילתו. (כן לשון הגמרא. וכ"כ התוס'. ורש"י כתב: מתחילתו לסופו. מהט"ז ביו"ד (ערב סק"ב) מבואר שהיו לו שני עמודים, ונגלל לתחילתו, והעמוד הראשון היה מעליו.)

דפים יד – טו

- ל. א. מהו סדרם של ספרי נביאים וכתובים?
ב. מה סדרם של הנביאים והכתובים מבחינת סדר קורות הזמנים?
ג. מי כתבן?
- א. סדרן של נביאים: יהושע שופטים שמואל מלכים ירמיה יחזקאל ישעיה תרי-עשר. סדרן של כתובים: רות תהלים איוב משלי קהלת שיר-השירים איכה דניאל מגילת-אסתר עזרא (ונחמיה) דברי-הימים.
- ב. סדרן מבחינת קורות העתים: נביאים – יהושע שופטים שמואל מלכים, יונה עמוס הושע ישעיה מיכה צפניה חבקוק ירמיה יחזקאל חגי זכריה מלאכי. (י ו א ל – רש"י בספר יואל כתב שהיה בימי שמואל, ובשם ה"ג כתב שהיה בזמן מנשה. וכבר תמה המהרש"א למה הפסיק בין הושע ועמוס בספר יואל. וכן הקשה מדוע ספר עובדיה נמצא בין עמוס ומיכה, הלא היה מוקדם יותר, בימי אחאב. וע"ע ב'אמת ליעקב').
- כתובים – כסדר הספרים דלעיל, אלא שלפי האומר שאיוב היה בימי משה, הוא הקודם. ויש דעה שהיה בימי עולי גולה, ומקומו בסוף.
- ג. חמשת חומשי תורה – משה רבינו כתב עפ"י ה', מלבד שמונה פסוקים אחרונים שיש אומרים שיהושע כתבם. (עפ"י ה'. אחרונים). וי"א: משה כתבם בדמע.
- ספר יהושע – יהושע כתבו, והמשיכו אלעזר בן אהרן וסיימו פינחס; ספר שופטים – שמואל; ספר שמואל – שמואל כתבו, וסיימוהו גד החוזה ונתן הנביא; מלכים – ירמיה כתב; – ספר ישעיה – חזקיה וסייעתו. (היינו, בני דורו, ולפי שחזקיה גרם להם לכתוב נקרא על שמו. רש"י ותוס'); ירמיה – כתבו ירמיה; ספר יחזקאל – אנשי כנסת הגדולה; תרי עשר – אנשי כנה"ג.
- ספר תהלים – דוד המלך כתבו ע"י עשרה זקנים; משלי – חזקיה וסייעתו; איוב – משה רבינו כתבו (למ"ד איוב בימי משה היה); שיר השירים – חזקיה וסייעתו; רות – שמואל כתבה; איכה – ירמיה. (ואולם מעשה הכתיבה עצמו נעשה ע"י ברוך בן נריה (ע' ירמיה לד). וע' 'ברכת אברהם'); קהלת – חזקיה וסייעתו; אסתר ודניאל – אנשי כנסת הגדולה; עזרא – כתבו עזרא, וכן כתב את דברי-הימים עד לו (עתוס' ומהרש"א), וגמרו נחמיה בן חכליה.

לא. באיזו תקופה חי איוב, והאם היה יהודי או נכרי? ומה ניתן ללמוד מספרו?

ר' לוי בר לחמא (וכן דעת תנא דברייתא ד'סדרן של כתובים...) אמר: בימי משה היה; רבא אמר: בימי מרגלים היה; 'ההוא מרבנן' אמר: איוב לא היה ולא נברא אלא משל היה; רבי יוחנן ורבי אלעזר: מעולי גולה היה, ובית מדרשו בטבריה; רבי אלעזר (התנא) אמר: בימי שפוט השופטים היה; ר' יהושע בן קרחה: בימי אחשורוש היה;